

Akullerni ilikkagassatut pilersaarutinik ilisarititsineq

Alloriarfinni ataasiakkaani ilikkagassatut pilersaarutit alloriarfiit siunertaannik pinngitsoorani malitassanik aammalu atuarfiup atuartitsissutinut atuartitsissutinullu qanitariissunut tamanut atuartitsissutit siunertaannik pinngitsoorani malitassanik, kiisalu atuartitsissutinut atuartitsissutinullu qanitariissunut ukununnga: *kalaallisut atuartitsinermut, qallunaatut atuartitsinermut, tuluttut atuartitsinermut* (akullerni angajullernilu) *allamiut oqaasiisa pingajuinik atuartitsinermut* (angajullerni), *inuiaqatigiilerinermut, upperisalerinermut isumalioqqissaarnermullu atuartitsinermut, matematik-imik, pinngortitalerinermik kiisalu inuttut inerikkiartornermik atuartitsinermut* pinngitsoorani ilikkagassatut anguniagassanik imaqarput. (tak. Atuarfimmi atuartitsissutini atuartitsissutinilu qanitariissuni alloriarfiit siunertaat aamma atuartitsissutit siunertaat kiisalu ilikkagassatut anguniagassat pillugit Namminersomerullutik Oqartussat nalunaarutaat.)

Tamakkununnga ilanngullugit ilikkagassatut pilersaarutit najoqqutassiartaqarput makkuuppullu: atuartitsissutini atuartitsissutinilu qanitariissuni qulaani taaneqartuni atuartitsinissamut siunnersuutit, naliliinissamut siunnersuutit atortussatullu siunnersuutit, kiisalu atuartitsissummi *sumiiffinni qinigassiissutini* ilikkagassatut anguniagassanut, atuartitsinissamut, naliliinissamut atuartitsinermilu atortussanut siunnersuutit. Atuarfimmi siulersuisut ataasiakkat, kommunalbestyrelsimut, atuartitsissutissamut kingullertut taaneqartumut ilikkagassatut pilersaarusanik siunnersuusiornissaq akisussaaffigaat. Atuartitsissutini, sumiiffimmi qinigassiissutini, qulequttani pingaarnerusuni sisamani ukunani: assassomermit ilusilersuinermilu, eqqumiit-suliornermi illussanillu titartaanermi, timersornermi silamiinnermilu kiisalu nipilersornermi, erinarsornermi, timip aalatinnerani isiginnaartitsinermilu ilikkagassatut anguniagassatut pilersitat, kommunalbestyrelsimit akuerineqareernermikkut atuartitsinermi aaqqissuussisarnermut pinngitsoorani malitassatut atuutilissapput. Taamaaliomikkut atuartitsissummut tassunga sumiiffinni ataasiakkaani sunniuteqarsinnaanerup nukit-torsarneqarnissaa siunertarineqarpoq.

Atuartitsinermut tamarmiusumut atuarfiup siunertaa tunngavialu, alloriarfiup siunertaa, atuartitsissutit siunertaat kiisalu ilikkagassatut anguniagassat atuartitsinerup aaqqissuunneqarneranut nalilersorneqarneranullu tunngaviliisuusut aalajangiisuussapput. Ilikkagassatut pilersaarutit sinneri najoqqutassiaapput ilinniartitsisunullu ilinniartitsinissamut taassumalu pilersaarusiorneranut tamatumunngalu atasumik naliliinissamut sakkussatut isummersuutissatullu siunnersuusiaapput. Ilitsersuutit tamakku tamakkiisutut ilaqqin-qarsinnaanngitsutullu isigineqassanngillat, atuartitsinerulli siunertat ilikkagassatullu anguniagassat najoqqutalugit ingerlanneqarnissaanut siunnersuutaannartut assersuutaannartullu isigineqassallutik.

Ilikkagassatut pilersaarutit pinngitsoorani malitassaanngitsut, Inerisaavimmi siunnersortit atuarfimmilu ilinniartitsisut suleqatigiinnerisigut, ingerlaavartumik nalilersorneqartuassapput, nutarterneqartuarlutik ilaartorneqartuarlutillu. Siunniunneqarpoq ilinniartitsisut, ilikkagassatut pilersaarutit pillugit misilittagartu-siartortillutik, misilittakkatik siunnersuutiminnik oqaaseriumasaminnillu malitseqartillugit siunnersortinut ingerlateqqittassagaat, taamaaliornikkut pitsaassutsimik ineriartortitsineq ingerlaavartinneqassaaq misilit-takkat, nalunngilikkat ilisimatusarnikkullu paasisat nunami atuartunut tamanut iluaqutaanissaat suleqatigiil-luinnamikkut ingerlanneqarsinnaammat.

Ilikkagassatut pilersaarutit ilusaat nassuiaataallu

Alloriarfinni ataasiakkaani ilikkagassatut pilersaarutit, ilisarititsinerup matuma annertunerusutigut ilikka-gassatut pilersaarutininik allaatigineqartuninik imaqartup aammalu alloriarfiit ataasiakkaat siunertaannik taakkualu itisilerneqarlutik allaaserineqarnerinik imaqartup avataatigut, *atuartitsissutissani ilikkagassa-tut*, atuartitsissutini ataasiakkaani qanitariissunilu alloriarfimmil pineqartumi ilinniartitsissutigineqartussani, *pilersaarutininik* imaqarput. Atuartitsissutit ataasiakkaat ilikkagassatut pilersaarutitaat makkuninnga ima-qarput:

A: *Ilisarititsineq atuartitsissutip siunertaanik* imaqartoq, atuartitsissummi ilinniartitsinissamut annertu-nerusutigut oqaatigiumasanik kiisalu ilikkagassatut pilersaarutit qanoq atorneqarnissaannik ilitsersuummik imaqartoq.

B: Immikkoortoq pingaarneq *ilikkagassatut anguniagassanik, atuartitsinissamut siunnersuutininik, naliliinissamut siunnersuutininik kiisalu atortussatut siunnersuutininik* sisamanngorlugit ammukaartillu-git allatanik imalik.

C: Atuartitsissutip ilikkagassatut pilersaarutitaanut tapiliunneqarsinnaasut ilitsersuutininik ilassutaasinnaasu-nik imallit.

Pinngitsoorani malitassatut imaritinneqartut

Alloriarfiit siunertaat

Alloriarfiit siunertaattut paasineqassapput, alloriarfinni ataasiakkaani atuartitsinerup pingaarnertut siuner-tarisai. Alloriarfiit siunertaasa itisilerpaat, atuarfiup siunertai tunngaviilu alloriarfinni pingasuusuni peror-saanermi tunngaviummik peruserisassatut ilisarnaatitullu atuuttussat. Alloriarfiit siunertaasa nalunaarpaat, atuartut atuartitsissutini atuartitsissutinilu qanitariissuni nalunngisamikkut tunngaviummillu piginnaassutsi-mikkut sumut killiffeqarnissaannik naatsorsuutiginninnerit. Alloriarfiit siunertaat tallimanut pingaaqatigiin-nut immikkoortitaapput makkuuppullu:

- ilisimasassat piginnaasassallu
- inuttut piginnaasaqarfigisassat
- inooqatigiinnermi inuiaqatigiinnermilu pisinnaasaqarfigisassat
- ilikkagassanik suliasanillu pisinnaasaqarfigisassat
- atuartup siunissami ilinniagariligassaminik inuutissarsiutigiligassaminillu toqqaanera

Tamakkua tassaapput ilinniartitsisut tamarnik atuartitsissutini tamani ilinniartitsinerminni ilamngussugas-saat. Alloriarfiit siunertaasa tullerriaarneqarneri pingaarnersiunertut ajomarsiartuaartitsinertulluunniit paa-sineqassanngillat.

Atuartitsissutit siunertaat

Atuartitsissutit siunertaattut paasineqassapput atuartitsissutini ataasiakkaani atuartitsissutinilu qanitariissuni atuartitsinerup siunertai atuartup atuartuunera tamakkerlugu atuuttussat. Atuartitsissutit siunertaat sisananut pingaaqatigiinnut, atuartitsissutinut atuartitsissutinullu qanitariissunut assigiinngitsutigut tunngaveqarluni isiginninnertut paasineqartariaqartumik, immikkoortitigaapput makkuuppullu:

- ilisimasassat piginnaasassallu
- inummut imminermut tunngasut
- inuttut inooqatigiinermut tunngasut
- kulturimut inuiaqatigiinermullu tunngasut

Atuartitsissutini atuartitsissutinilu qanitariissuni ilinniartitsisut, atuartitsissutissat anguniagassartai tunngavigalugit, ilinniartitsinerup ingerlanneqarnisaa aaqqissussallugu pisussaaffigaat. Immikkoortitikkat tullerriarneqarneri pingaarnersiutinertut ajornarsiartuaartitsinertulluunniit paasineqassanngillat atuartitsissummili atuartitsissummilu taassuma qanitarisaani atuartitsinermi atuartut piginnaasassaasa, nalunngisassaasa inuttullu qaammaasimasassaasa aammalu oqaatiginninniarnermi piginnaassusissaasa sumut killiffiik naatsorsuutiginninnertut paasineqassallutik.

Ilikkagassatut anguniagassat

Ilikkagassatut anguniagassat atuartitsissutit atuartitsissutinullu qanitariissut anguniagassartaannik erseqqisnaanertut paasineqassapput, taakkunanilu nalunaarneqarput nalunngisassat piginnaasassallu atuartut *alloriarfinni pingasuusuni naammassinninnerminni* pigiliutereersimasassaattut naatsorsuutigineqartut.

Ilikkagassatut anguniagassat atuartitsinermi pingaaqatigiissutut immikkoortitigaapput taakkuuppullu ingerlaavartumik kiisalu alloriarfinnik naammassinninnermi naggataarutaasunik naliliinissamut tunngaviusussat.

Immikkoortitikkat tullerriarneqarneri pingaarnersiutinertut ajornarsiartuaartitsinertulluunniit paasineqassanngillat. Taakkua nalunaarpat suna ilikkarneqarsimassanersoq nalunaanngilaalli qanoq qaqugulu qanorlu tullerriarlugit ilikkagassat ilikkarneqassanersut. Atuartitsissutini atuartitsissutinilu qanitariissuni atuartitsinermi, ilinniartitsisusut, ilinniartitsineq pinngitsoorani ilikkagassatut anguniagassat, atuartitsissummilu sumiiffimmi qinigassiissutini ilikkagassatut anguniagassaliat sumiiffimmi aalajangersarneqarsimasut, tunngavigalugit aaqqissuullugulu naliliiffigisassaraat.

Atuarfiup siulersuisui kommunalbestyrelse-mut, atuartitsissutini atuartitsissutinilu qanitariissuni ilikkagassatut anguniagassanut qitiusumit aalajangersarneqarsimasanut, ilikkagassatut anguniagassanik tapiutissanik, soorlu sumiorpaluutinik imaluunniit sumiiffinni pingaartitanik suliaqartarnissamut anguniagassanik, siunnersuusiorsinnaapput. Ilassutit taakkua kommunalbestyrelse-mit akuerineqareernerisigut ilinniartitsisut pisussaapput, qitiusumit sumiiffimmilu ilikkagassatut anguniagassaasunik aalajangersagaasunik tunngaveqarlutik, atuartitsinermik naliliinermillu aaqqissuussinissaminnut.

Najoqqutassatut imaritinneqartut

Atuartitsinissamut siunnersuutit

Atuartitsinissamut siunnersuutit imarivaat ilikkagassatut anguniagassat aallaavigalugit atuartitsinermi suliaasinnaasut periusaasinnaasullu imaluunniit atuartitsinermik ingerlatsinissat.

Ilikkagassatut anguniagassat oqaatiginnippat atuartut suut ilinniassagaat – imaappoq: *suut* ilinniartitsissutigineqassasut – atuartitsinissamut siunnersuutit oqaatigaat *qanoq* taakku ilinniartitsissutigineqartassanersut.

Ilikkagassatut anguniagassat ilaat arlaqartunik atuartitsinissamut siunnersuutitaqarput, atuartitsinissamullu siunnersuutit ilaat allat arlalinnik ilikkagassatut anguniagassartaqarput.

Atuartitsinissamut siunnersuutit atuartitsinermut atussallugit naammangillat tamakkiisuunatillu, ulluinarnili atuartitsinissamut piareersaasiornermi ikorfartuutit, isummorsorfissatut eqqarsaatinillu siumuiffissatut isigisariaqarlutik.

Naliliinissamut siunnersuutit

Naliliinissamut siunnersuutit ilikkagassatut anguniagassat aallaavigalugit atuartut ulluinarni atuartitsinermi pissarsiarisaannik naliliinissamut siunnersuutit imaqarput. Siunnersuutit annertunerusutigut atuartut atuartinneqarnerminni pissarsiarisaasa nalilernissaannut siunnersuutitaqarput kiisalu ilinniartitsinermi anguniagassat aallaavigalugit naliliinissamut siunnersuutitaqarlutik.

Naliliinissamut siunnersuutit aamma ataatsimik arlalinnilluunniit ilikkagassatut anguniagassartaqarput, siunnersuutillu ilaat ataasiakkaat ilikkagassatut anguniagassanut arlalinnut atuussinnaapput.

Naliliinissamut siunnersuutit naammangillat tamakkiisuunatillu, ulluinarnili atuartitsinermi nalilernissaanut ikorfartuutit, isummorsorfissatut eqqarsaatinillu siumuiffissatut isigisariaqarlutik.

Ilikkagassatut pilersaarusianni ilinniartitsinermik ingerlatsinissamut naliliinissamullu siunnersuutaasut ilikkagassatut anguniagassanut atalluinnartuupput. Ilikkagassatut anguniagassat atuartut *alloriarfimmik naammassinninnerminni* nalunngisassaattut ilimagisanut nalunaarsuutaammata, pisariaqartassaaq ilinniartitsisup anguniakkanik minnerusunik pilersitsisarnissaa, atuartitsissutissat imaannik assigiinngitsunik ajornassusilersukkanik uteqqiisarnissaa ataatsimullu isigalugu atuartitsinissamut siunnersuutit atuartut ukiuinut pisariaqartitaannullu naapertuuttunngorlugit iluarsartuussisarnissaa.

Atortussatut siunnersuutit

Atuartitsissutissami, atuartitsinermullu aalajangersimasunik sammisaqarluni ingerlanneqarnissaani kiisalu atuartitsissutissanik aalajangersimasunik ingerlatsinissamut atortuusinnaasunik siunnersuutit maani pineqarput.

Atortussatut siunnersuutini pineqarput atuartut atuagaat, atuakkat quppersakkat atuakkallu ilinniartitsisumit isumassarsiorfigineqarsinnaasut kiisalu atortussat aalajangersimalluinnartut. Atuakkiorfinnit saqqummersitat eqqarsaatigissagaanni atortuusinnaasunik siunnersuutit saqqummersitat ataasiakkaat pitsaassusaannik nalilersuisimanermut takutitsisuunngillat, atortussatulli taamatut *ilusilersukkanik* ilinniartitsinermi atortoqarsinnaanermik siunnersuutaallutik.

Tapiliussat

Atuartitsissutinut atuartitsissutinullu qanitariissunut tapiliussani atuartitsinermik pilersaarusiornermi paasisutissat atoruminarsinnaasut allat ilanngunneqarsimapput. Assersuutigalugu atuartitsissutissat akimorlugit atuartitsinermik ingerlatsinissamut siunnersuusiartaqarput, qallunaatoortitsinermi ilikkagassanik tunngaviusunik imaqarput, kalaallisoortitsinermi ilikkagassatut pilersaarutinut allannermik ilinniartitsinissamut tapiliussanik imaqarput aammalu kalaallisoortitsinermi qallunaatoortitsinermilu ilikkagassatut pilersaarutinut kalaallisut oqaasiliunngitsunut kalaallisut ilinniartitsinissamik qallunaatullu oqaasillit qallunaat oqaasiinik ilinniartinneqartarnissaannik tapiliussat imaqarput.

Akullerni alloriarfiup siunertaa

Akulliit atuarfianni atuartitsinerup siunertaraa atuarfimmi atuartitsissutini atuartitsissutinilu qanitariissuni tunngaviusumik piginnaasassanik atuartut pigiliussaqaassat. Atuartut oqaatsitigut piginnaasatik ilinniakkaminni inooqatigiinnilu atortussatut ineriartortittuassavaat.

Imm. 2. Atuartitsinerup atuartut piginnaasaminnik soqutigisaminnillu tamatigoortumik ineriartortitsinisaaannik periarfississavai. Atuartitsinerup atuartut imminut naleqassusaannik imminullu tatiginerannik nukittorsaaqataaffigissavai kiisalu namminneq atugaannut attuumassuteqarfigisaannullu akisussaaqataaner-mut piginnaasaqalersissallugit. Atuartut ineriartornerminnut akisussaaqataa-nermik tamatumunngalu sunnee-qataasinnaasunut paasinninnertik annertusassavaat.

Imm. 3. Atuartitsinerup ilaqutariinni, atuarfimmi inuiaqatigiinnilu atuartup aamma allat inissisimaffi-
nut akisussaaaffiinullu assigiinngitsunut atuartup paasinninnera ineriartortissavaa. Atuartut nalequttumik at-
ta-veqatigiissinnaanermi aaqqiagiinngissutsinillu aaqqiiniarsinnaanermi piginnaasatik ineriartortissavaat.

Imm. 4. Atuartitsinerup atuartut ilinniartitsisutik suleqatigalugit pilersaarusiormermik, naliliinermik aam-
ma ilinniarnermik ingerlannerannik iluarsartuussinermik sungiussittissavai. Atuartut kisimiillutik aamma
ataatsimoorlutik suleriaatsit assigiinngitsut piginnaasaqarfigissavaat.

Imm. 5. Atuartitsinerup ilinniarfiit inuussutissarsiutillu assigiinngitsut tunngavii pillugit atuartut ilisimasas-
sissavai.

Ilikkagaqarniarnermut isiginnittaaseq akullerni ilinniartitsinermi siunertamut tunngaviusoq tassaavoq -
atuarneq tamaat isigalugu ilikkagaqarniarnermut tunngaviusumik isiginnittaatsip, tassa inuit ilisimasassa-
minnik piginnaasassaminnillu assigiinngitsunik periuseqarlutik ilikkagaqarniarnernannik isiginnittaasiusup
avataatigut - meeqqat taamatut ukiullit takusinnaaleriartussagaat atuartitsissutini ataasiakkaani ilisimasat
piginnaasallu suunersut, tamatumunngalu ilutigitillugu atuartitsissutit atuartitsissutillu imminnut qanitariissut
qanoq ataatsimut ataqatigiinnerat katitigaatiginerallu paasissagaat.

Ilinniartitsineq ingerlaavartumik atuartut alapernaassusiannik, paasisaqarumassusiannik piuumassuseqarne-
rannillu tunngavilersuisuussaaq ineriartortitsisuussallunilu. Tassani ippoq atuartut namminneq ilikkagaqar-
nissaminnut akisussaaqataanerminnik inuttullu inerikkiartormissaminnik aammalu atuaqqinnissaminnut
ilinniagaqatiginnissaminnullu siunertaqartumik naammassisaqarniarlutik pilersaarusiornissaminnut paasin-
nillutillu qaammaassaqaarlernissaat. Ilinniartitsinerup suli atuartut imminnut ataqqinerat nukittorsartuarta-
riaqarpaa taamaaliormermi imminnut inuttut pitsaaquteqartutut pitsaanngequteqartutullu isigisinnaanngor-
tillugit taamatullu inuit allat taamaattuunerinik paasinnittunngortillugit akuersaartunngortillugillu. Tassani
aamma ippoq imminut upperalutik nammineq sulisinnaalernissaminnik inunnillu allanik tatiginnillutik sule-
qateqarsinnaalernissaminnik ilikkagaqarnissaat. Atuartitsinermi suli aallaviussaaq atuartut atuarnertik
ilikkarniarnertillu pitsaasutut illuatsittutullu misigissagaat taamaaliornikkut ilinniarnermik nuannarisqaar-
nej kajumissuseqarnerlu imminut isiginerannut ilanngutissasoq naleqassutsiminnillu misiginerannut nukittorsaa-
taalluni. Taamatut ukioqarnermik nalaani atuartut silattuutarpaat paasisimalerlugulu ataatsimooqatigiin-
nermut ilaallutik tassani ilu ataatsimooqatigiinnermi tunisineq
tigusinerlu paarlaateqatigiittuarnermi tunngaviusut pingaarutillit.

